

POSUDEK

vedoucího na diplomovou práci

Jméno a příjmení studenta: Marek Váchal
Téma diplomové práce: Nové přístupy fenomenologie náboženství
Vedoucí práce: Dr. Gebelt

Předložená práce sestává ze čtyř hlavních kapitol, úvodu, závěru a seznamu použité literatury. Jejím tématem je reflexe neofenomenologie náboženství, tedy takových přístupů ke studiu náboženství, které se buďto explicitně hlásí k fenomenologii náboženství a snaží se kriticky vypořádat s problémy klasické fenomenologie náboženství (kterou spojujeme se jmény van der Leeuwa, Eliadeho či Heilera), nebo přístupů, které lze na základě určitých kritérií jako (neo)fenomenologické klasifikovat, aniž by jejich autoři museli sami svůj přístup takto označovat. Otázku, jak vůbec vymezit (neo)fenomenologii náboženství, řeší Váchal pomocí polytetického přístupu. Nejprve takto charakterizuje klasickou fenomenologii náboženství (s. 13) a její charakteristiku potom v přehledné tabulce porovnává se sedmi typickými rysy neofenomenologie náboženství (s. 17). S pojmem neofenomenologie náboženství pracoval J. Waardenburg ve smyslu programu kritického pokračování klasických fenomenologických přístupů a je na místě se ptát, v jaké míře lze vůbec hovořit o současné neofenomenologii náboženství. Právě odpověď na tuto otázku je jedním ze tří záměrů práce, které Váchal stanoví na str. 17. Druhým cílem je kritické zvážení toho, jak se nové/současné fenomenologické přístupy vypořádávají s chybami klasické, tj. rozumějící fenomenologie náboženství. Třetí cíl práce je obecnější povahy. Student chce vyvodit ze své analýzy fenomenologických přístupů metodologicko-teoretické poznatky platné pro religionistiku jako takovou. Východiskem jsou tři reprezentativní přístupy, jimiž se zabývají první tři kapitoly. První z nich se zaměřuje na dnes již emeritovaného profesora religionistiky na Univerzitě v Edinburghu Jamese Coxe. (s. 18-37) Druhá kapitola přináší portrét Arvinda Sharmy (s. 38-60). Třetí osobností, jejíž dílo Váchal analyzuje, je Jason Blum (s. 61-73). Každá z kapitol je přehledně strukturována a obsahuje shrnutí poznatků, k nimž Váchal došel.

V závěrečné kritice se autor věnuje problému esencialismu, předpokladu univerzální náboženské zkušenosti, problémům religionistického metajazyka (etická a emická perspektiva) a v návazání na C. Geertze pak roli sebepochopení aktérů v religionistickém výzkumu. V samotném závěru se student explicitně vrací ke třem stanovaným cílům, především shrnuje, do jaké míry se tematizovaní badatelé distancovali od kritizovaných aspektů rozumějíci fenomenologie. Problémem je dle mého hlavně to, jak za postupy, které moderní autoři popisují jinou terminologií, bezpečně a s jistotou odkrýt chyby klasické fenomenologie, když často nemáme k dispozici detailněji rozepsané postupy výzkumu. Osobně bych se například klonil k tomu, že Coxova metoda interpolace není nic jiného než van der Leeuwova metoda porozumění na základě vcítění se do zakoušení aktéra, založeného na předpokladu vlastní náboženské zkušenosti badatele. Srv. např. Coxův popis „empatické interpolace“ v *Expressing the sacred* z roku 1992, str. 66: „... we may be required interpolate the descriptions into our own experience in order to foster empathy.“ Nejsm si jistý, jestli správně chápu vyjádření Váchala v souvislosti s polytetickými definicemi, že k zařazení nějakého předmětu do určité třídy postačuje přítomnost pouze jednoho znaku, a navrhuji pro obhajobu rozpravu o možnostech a mezích polytetických přístupů v religionistice.

Na Váchalově práci si cením originality jeho přístupu i samostatnosti zpracování. Jeho práce určitě může posloužit jako východisko pro další promýšlení teoretických otázek religionistiky. Dobrý dojem z vynaložené práce kazí zbytečné nepřesnosti (např. „aby religionistiky byla“, s. 9; „na jaké základě“, s. 76) a gramatické chyby (např. na str. 74 „autoři ... pojímaly“, na str. 76 „abychom se vyhnuly“). Přesto navrhuji hodnocení „výborně“.

ThDr. Jiří Gebelt, Th.D.

19. 5. 2014

